

Stabsavdelningen
Planerings- och budgetsekretariatet

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se

Informationsklass: K1

Yttrande angående En effektivare organisering av mindre myndigheter (SOU 2025:13)

Sammanfattning

Energimyndigheten avstyrker förslaget i avsnitt 6.4.4 att "Statens energimyndighets (Energimyndighetens) uppgift att analysera energimarknadens och energisystemets inverkan på och betydelse för näringslivets konkurrenskraft och den ekonomiska tillväxten överförs till den sammanslagna analys- och utvärderingsmyndigheten".

Energimyndigheten bedömer att förslaget inte kommer leda till att intentionerna i utredningen – eller intentionerna i energipolitiken – kan förverkligas. Snarare ser Energimyndigheten en uppenbar risk att effektiviteten och ändamålsenligheten minskar om enbart en av energipolitikens grundläggande principer pekas ut.

För att säkerställa en effektiv analysverksamhet som ger regeringen och andra beslutsfattare ett ändamålsenligt beslutsunderlag måste analysen förena energipolitikens bärande principer om försörjningstrygghet/energiberedskap, ekologisk hållbarhet *och* konkurrenskraft, inte enbart konkurrenskraft och ekonomisk tillväxt. Detta utgör en central del i Energimyndighetens uppdrag men det breda perspektivet saknas helt i utredningens förslag.

Energimyndigheten bedömer att intentionerna att förbättra effektiviteten och ändamålsenligheten i analys- och utvärderingsverksamheten utan att öka statens utgifter för analys och utvärdering inte kommer uppfyllas med förslagen i utredningen. Det är Energimyndighetens mening att de föreslagna ändringarna med hög sannolikhet kommer medföra sämre beslutsunderlag till en högre samlad förvaltningskostnad för staten.

Ställningstagandet i yttrandet överensstämmer med ställningstagandet som Energimyndigheten framförde med anledning av utredningen *Analyser och utvärderingar för effektiv styrning* (SOU 2018:79).¹

Med beaktande av Energimyndighetens ansvarsområde avgränsar vi vårt yttrande till avsnitt 6.4.4. I övrigt avstår Energimyndigheten från att lämna synpunkter på utredningens övriga förslag, i den mån dessa inte faller inom myndighetens ansvarsområde.

Energimyndighetens ställningstagande

Förslaget i utredningen rör uppgift 2 § p. 11 i Energimyndighetens instruktion. Energimyndigheten genomför årligen cirka 90 regeringsuppdrag. Många av dessa är olika typer av analysuppdrag, exempelvis analyser inom områden som elektrifiering, effektiv energianvändning, fossilfri energi, forskning och innovation, energiplanering samt energiberedskap. Förslaget har således bäring på regeringsuppdrag som finansieras av flera utgiftsområden (20 Klimat, miljö och natur, 21 Energi och 24 Näringsliv) och anslag.

Utredningens förslag tar inte tillräcklig hänsyn till den omfattning och komplexitet som präglar Energimyndighetens analysverksamhet. Att separera vissa delar av analysverksamheten från myndighetens övriga insatser på energiområdet medför påtagliga negativa konsekvenser för energi- och klimatomställningen. Förslaget riskerar att allvarligt begränsa myndighetens kapacitet att producera relevanta, träffsäkra och tidsmässigt adekvata analyser.

Därmed påverkas inte enbart Energimyndighetens egen verksamhet. Förslaget kommer även påverka andra aktörer som använder myndighetens underlag, exempelvis regeringen, andra myndigheter och regionala aktörer. Den föreslagna förändringen kan således få långtgående konsekvenser. Energimyndigheten menar att dessa konsekvenser är bristfälligt beskrivna i utredningen. Dessa tydliggörs i följande avsnitt.

Förslaget leder till ökad fragmentering

Energimyndighetens bedömning är att förslaget riskerar att leda till att regeringen inte får tillgång till de underlag som krävs för att fatta välgrundade beslut utifrån ett helhetsperspektiv. I stället finns en risk för ensidiga underlag, med fokus på enskilda delar av energipolitiken snarare än på ett systemperspektiv som förenar ekologisk hållbarhet, konkurrenskraft och försörjningstrygghet. För att kunna möta framtida utmaningar – såsom omställningen till fossilfrihet, geopolitisk osäkerhet och förändrade krav på beredskap – behövs analyser som tar hänsyn till hela energisystemets komplexitet. Annars kommer viktiga samband att förbises. Ett bristande systemperspektiv riskerar medföra högre kostnader för samhället, till exempel genom risken att synergier mellan olika politiska mål inte tas tillvara.

¹ Yttrande utredningen *Analyser och utvärderingar för effektiv styrning* (SOU 2018:79), dnr. 2019–200006

En reducerad analyskapacitet leder till bristfälliga underlag

Energimyndighetens erfarenhet visar att analyser av hög kvalitet kräver en kombination av metod- och sakkunskap, förståelse för genomförande samt nära samverkan med berörda aktörer. Denna helhet är avgörande för att analyserna ska vara relevanta och användbara.

Energimyndigheten anser att utredningen inte har beaktat myndighetens förutsättningar och förmåga att genomföra sin övriga verksamhet med en likvärdig ändamålsenlighet och kvalitet om delar av analysverksamheten flyttas. Om viss verksamhet överförs till en ny myndighet innebär det att både sak- och metodkompetens från flera delar av Energimyndigheten gå förlorad. Som en följd av detta påverkas myndighetens förmåga att bedriva sin övriga verksamhet med bibehållen kvalitet och ändamålsenlighet. Förslaget innebär även att det blir svårt för den nya analys- och utvärderingsmyndigheten att fullgöra sitt uppdrag då den skulle sakna den koppling till övrig verksamhet som präglar vår nuvarande analysverksamhet.

Energimyndigheten bedömer att en försvagad analyskapacitet minskar förmågan att leverera på uppdrag både nationellt och internationellt, inte minst arbetet med försörjningstrygghet, forskningsfinansiering samt förhandling och implementering av EU-direktiv. Detta påverkar i sin tur främjandet av fossilfri elproduktion och ett fossilfritt energisystem

Förslagets påverkan på försörjningstryggheten

Försörjningstrygghet är en viktig dimension som saknas i utredningens förslag. Energimyndigheten ska verka för att förena tre principer – ekologisk hållbarhet, konkurrenskraft och försörjningstrygghet – varav den sistnämnda ej tas upp i förslaget. En trygg och stabil energiförsörjning är en grundläggande komponent i totalförsvaret och avgörande för att kunna möta civila och militära behov vid exempelvis höjd beredskap. Som sektorsansvarig myndighet och beredskapsmyndighet inom sektorn energiförsörjning har Energimyndigheten ansvar för att bidra till samhällets krisberedskap och totalförsvaret. Utöver dessa ansvarsområden är Energimyndigheten även behörig myndighet för gas och elkriser samt att vi ansvarar för beredskapslager. Dessa uppgifter förutsätter en god analyskapacitet. Genom analyser kan sårbarheter identifieras, insatser prioriteras och samhällets motståndskraft stärkas.

Analyserna utgör även beslutsunderlag till Regeringskansliet, Försvarmakten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.² Mot bakgrund av Sveriges medlemskap i Nato blir det än viktigare att säkerställa en stark analyskapacitet i frågor som rör energiförsörjningens robusthet och resiliens. Det är därför nödvändigt att säkerställa att analyskapaciteten inom detta område inte försvagas, vilket förslaget med stor sannolikhet leder till.

² Se Förordning (2022:524) om statliga myndigheters beredskap, och lag (2012:806) om beredskapslagring av olja

Förslagets påverkan på främjandet av forskning och innovation

För en myndighet med uppdraget att finansiera forskning och innovation är en välintegrerad analyskapacitet av avgörande betydelse. Energimyndigheten bedriver ett kontinuerligt arbete med att utveckla den strategiska inriktningen inom forsknings- och innovationsfinansiering. Den formas i dialog och samverkan med relevanta aktörer från akademi, näringsliv och offentlig sektor. Energimyndighetens forskningsverksamhet är även nära integrerad med analysverksamheten.

Samtidigt har regeringen pekat på behovet av en tydligare struktur för hur olika typer av analyser ska utformas, genomföras och användas i det strategiska arbetet.³ Denna utvecklingspotential förstärker snarare än försvagar behovet av en bibehållen stark analyskapacitet. För att insatserna effektivt ska kunna följas upp och bedömas utifrån deras bidrag till energi- och klimatpolitiska mål krävs närhet till både verksamheten och den strategiska styrningen. En analysverksamhet som är integrerad i myndighetens löpande arbete är lämpad att både ta fram relevant underlag och att omsätta resultat från analyser till konkreta prioriteringar.

I den energiforskningspolitiska propositionen bedömer regeringen att det behövs en ökad satsning på utveckling av strategiskt viktiga tekniker och då särskilt kärnkraft, batterier och vätgas samt deras värdekedjor för att förse samhället med de produkter och lösningar som krävs för att genomföra energiomställningen och nå de energi- och klimatpolitiska målen. I detta sammanhang utgör analysverksamheten ett centralt bidrag, då den möjliggör underlag, exempelvis för att ge en samlad förståelse av teknikernas roll i det energipolitiska systemet.

Att flytta delar av analysverksamheten till en annan myndighet riskerar att skapa ett avstånd till processer som är beroende av analysförmågan. Det kan i sin tur försvåra utvecklingen av en sammanhållen och behovsstyrd forskningsfinansiering. Omvänt bidrar forskningsfinansieringen till att bygga upp kunskap och kompetens och främja nyttiggörande av forskning och innovation för analysverksamheten och myndighetens samlade uppdrag.

Förslagets påverkan på Sveriges arbete i EU

En viktig styrka i den nuvarande organiseringen av analysverksamheten är Energimyndighetens förmåga att med kort varsel besvara detaljerade och komplexa frågeställningar, i allt från kommande målformuleringar till regelförenkling i enskilda artiklar i direktiven. Denna förmåga är särskilt viktig där till synes mindre enskildheter har stor betydelse för helhetsbedömningen och där snabb, kontextuell analys är avgörande för att undvika felaktiga slutsatser. En överflyttning av analysansvaret till en annan myndighet riskerar att bryta det nära

³ Prop. 2024/25:72 Forskning och innovation på energiområdet för försörjningstrygghet, konkurrenskraft och klimatomställning: Energimyndigheten bör vidareutveckla arbetet med utvärdering av forsknings- och innovationsinsatser för att skapa bättre förutsättningar både för myndighetens strategiska prioritering och för att beskriva forsknings- och innovationsverksamhetens relevans och nytta inklusive den verksamhet som bedrivs i samarbete med andra finansierare.

samspelet mellan delar av analysverksamheten och övrig verksamhet, vilket i förlängningen kan leda till minskad träffsäkerhet i analyserna.

Sveriges energipolitik påverkas i hög utsträckning av EU:s mål och regelverk inom energi- och klimatområdet. En myndighet som har en stark analysverksamhet och sakkunskap inom energiområdet är avgörande för att Sverige ska kunna ta en proaktiv roll och värna svenska intressen inför och under förhandlingar av EU:s energilagstiftning. Under detta arbete så bistår myndigheten regeringen med underlag, analyser och expertis. Genom att Energimyndigheten integrerar analyskompetens med ämnesexpertis säkerställs att regeringen får tillgång till väl underbyggda och relevanta beslutsunderlag. En överföring av delar av verksamheten till en annan myndighet kan påverka underlagens kvalitet, relevans och användbarhet i det energipolitiska beslutsfattandet.

Förslaget leder till ökad ineffektivitet och mindre kostnadseffektivitet

Energimyndigheten anser att utredningen inte beaktat den potentiella ineffektivitet som riskerar att uppstå på grund av att andra aktörer får ökade krav på rapportering om viss utvärderingsverksamhet flyttas från myndighetens andra uppgifter och uppdrag.⁴ Energimyndigheten kommer ha behov av analyser och utvärderingar för att kunna utveckla verksamheten. Det leder till att aktörerna kommer att få krav på olika typer av rapportering från flera myndigheter. Det aktuella förslaget ligger således inte i linje med statens uttalade ambitioner om regelförenkling.

Sammantaget bedömer Energimyndigheten att förslaget medför ökad ineffektivitet och minskad kostnadseffektivitet samt att förslaget leder till negativa konsekvenser för myndighetens verksamhet och leveranser. Förslaget riskerar att försämra såväl kvalitet som precision i de underlag som myndigheten producerar. Med anledning av de konsekvenser som adresseras ovan kommer förslaget innebära ökade kostnader, utan att motsvarande nytta tydligt påvisas. Energimyndigheten befärar att förslaget kommer resultera i en mindre ändamålsenlig verksamhet och ett sämre underlag för styrning och policyutveckling.

⁴ I utredningen nämns att "Det finns en risk att Energimyndigheten upplever att de har behov av att genomföra utvärderingar av effekter och därför på eget initiativ bygger upp analyskapaciteten utifrån tidigare uppgifter. Det skulle innebära att det i större utsträckning än i dag byggs upp parallella strukturer och därmed ökade sammantagna utgifter för analys- och utvärderingsverksamheten. Utredningen har inte haft möjlighet att analysera den förväntade omfattningen av detta." (sid. 322). Hur andra aktörer potentiellt kan påverkas tas ej upp.

Beslut i detta ärende har fattats av ställföreträdande generaldirektör Rikard Janson. Vid den slutliga handläggningen har därutöver ställföreträdande chefsjurist Rebecka Thuresson, tillförordnad stabschef Ellen Åhlander och ekonomichef Cecilia Kempe deltagit. Föredragande har varit handläggaren Emma Ärenman.

Rikard Janson

Emma Ärenman